

4. Комаров В.В., Баранкова В.В. Нотаріат в Україні : підручник. Харків : Право, 2011. 384 с.

5. Кочергіна Н. Нова система реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень. URL: Режим доступу: <http://pravotoday.in.ua/ua/press-centre/publications/pub-886/> (дата звернення: 21.02.2020).

6. Курило В.І. Сучасний стан інституту державної реєстрації нерухомого майна: соціальна та правова характеристика. *Вісник Запорізького національного університету*. Запоріжжя, 2010. № 1. С. 39-46.

7. Ледяев С. Реєстрація нерухомості без БПІ. *Незалежний аудитор*. URL: http://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/306?view=material (дата звернення: 21.02.2020).

8. Слободянюк С.О. Цивільно-правове регулювання державної реєстрації речових прав на нерухоме майно : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2012. 180 с.

Фончикова І.Ю.

студентка,

Науковий керівник: Клименко С.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Академія адвокатури України

ТЕПЕРІШНЄ ТА МАЙБУТНЄ ІНСТИТУТУ ДОВІРЧОЇ ВЛАСНОСТІ У РЕАЛІЯХ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

Україна перебуває на етапі змін та впровадження нових правових інститутів, що неодмінно започаткують позитивні трансформації та вдосконалення вітчизняної правової системи з урахуванням якісних правових засад у процесі реалізації власниками як учасниками майнових відносин законодавчо наданих можливостей.

Право довірчої власності закріплено у ч. 2 ст. 316 ЦК України як особливий вид права власності, яке виникає внаслідок закону або договору управління майном. Відповідно до цього положення у ч. 1 ст. 1029 визначено, що за договором управління майном одна сторона (установник управління) передає другій стороні (управителеві) на певний строк майно в управління, а друга сторона зобов'язується за

плату здійснювати від свого імені управління цим майном в інтересах установника управління або вказаної ним особи (вигодонабувача) [1].

Ми переконані, що довірча власність своїм виразом через договір управління майном базується на такій соціологічній та психологічній категорії як довіра, з боку особи, що є власником майна, яке вона передає довірчому власнику. Відповідні відносини будуються на позитивній взаємодії та доброзичливості сторін, що доцільно закріпити у окремій частині ст. 316 ЦК України прямим визначенням характеру встановленого правового зв'язку. Така регламентація забезпечить стимулювання обох сторін до виконання обов'язків за умовами укладеного договору належним чином і з більшим інтересом для задоволення потреб власника майна (установника управління) з метою отримання вигоди довірчим власником.

Речово-правова конструкція «довірчої власності», апробована досвідом правових систем багатьох зарубіжних країн, оскільки відбулась як надійний гарант стрімкого розвитку ринкової економіки. Вона походить з англо-американського права, тим не менш, як зазначає Р.О. Майданик, вона не є аналогом англо-американського трасту, а «особливість договору довічного управління майном полягає у виключній передачі вигод від управителя таким майном визначеним договором особам – вигодонабувачам» [2, с. 115].

Інститут «довірчої власності» з моменту його законодавчого закріплення дав право на життя відповідним науковим концепціям, які стали наслідком аргументованих доводів науковців та практиків. Тим не менш, переважна більшість проблемних питань застосування окремих положень інституту довірчої власності тривалий час знаходилась поза межами предмету самостійних досліджень, що актуалізує цивільно-правовий аналіз, оскільки законодавче закріплення довірчого управління майном не було відомим вітчизняному законодавству попередніх кодифікацій.

Науково-теоретичну основу щодо окремих концептуальних аспектів довірчої власності досліджували такі видатні науковці, як: І.В. Венедіктова, О.В. Дзера, Р.А. Майданик, К.Г. Некіт, К.П. Победоносцев, І.Г. Чалий, Л.Г. Михальчишина, Д.С. Січко, М.І. Науменко, А.А. Гончарук та інші. При цьому, незважаючи на досить широку теоретичну базу досліджень окремі питання правового регулювання довірчої власності продовжують знаходитись у дискусійній площині.

Довірчі відносини ще з моменту їх зародження на теренах пострадянського українського суспільства, формувались як такі відносини, що виникають на підставі специфічного договору довірчого управління майном, що у свою чергу, поєднує у собі загальні принципи, притаманні для більшості різновидів договорів та характеризується специфічними рисами: по-перше, вони мають фідучіарний характер; по-друге, визначаються спеціальні вимоги до їх суб'єктного складу та об'єктів.

При довірчому управлінні майном право власності на довірене майно переходить від установника управління до довірчого власника, що обмежує його змістовно за рахунок обтяження довірчого власника зобов'язаннями діяти лише для досягнення мети управління майном, що визначена установником управління.

А.А. Гончарук справедливо акцентує увагу на тому, що в результаті довірчого управління майном здійснюється ніби «розщеплення» права власності, коли певна частина правомочностей (управляти, розпоряджатися майном) належить одній особі, а інша частина – використання вигод, доходів від цього майна – іншому учасникові відносин, адже за своєю юридичною природою довірча власність є речовим правом, яке належить довірчому власнику, що обтяжене зобов'язанням діяти в чужому інтересі [3, с. 97-101].

Довірчий власнику у відносинах щодо довірчого управління майном виступає суб'єктом речового права на передане йому майно, а установник управління та третя особа (вигодонабувач) фактично мають лише зобов'язальне право відносно переданого в управління майна. На підставі викладеного, можна розглядати «інститут довірчого управління майном» та «інститут довірчої власності» як такі правові конструкції, що є тісно пов'язаними між собою та доповнюють один одного.

Г.В. Буяджи вважає, що довірча власність в Україні – це трастоподібна конструкція, яка передбачає виникнення речових прав на майно у довірчого власника внаслідок передачі йому майна з певною метою, зокрема для управління ним в інтересах наперед визначених осіб (самого установника або вигодонабувачів). На її думку відносини з управління майном і довірча власність виникають з єдиної підстави – договору управління майном (що неодноразово піддавалося аргументованому запереченням) – і передбачають вчинення юридичних і фактичних дій щодо переданого майна на користь бенефіціара. Обидва зазначені інститути є дією в чужому інтересі, при цьому основна

відмінність між інститутом управління майном і довірчою власністю полягає у правовій природі прав управителя (довірчого власника) на передане майно. Довірчий власник є єдиним носієм речових прав на передане майно [4, с. 22-27].

Довірча власність, яка є різновидом «цільового» речового права, на сьогоднішній день вважається «новим» видом забезпечення зобов'язання, що визначено у прийнятому у 2019 році Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні» [5].

Раніше довірча власність була лише речовим правом, похідним від права власності, і могла виникнути лише на підставі укладеного договору управління майном або на підставі закону, а після нормативної трансформації довірча власність отримала «другу форму» як спосіб забезпечення зобов'язань. Ю. Колос та Д. Деркач розглядають довірчу власність як спосіб забезпечення зобов'язань (додаткове зобов'язання) та довірчу власність як самостійну конструкцію, яка виникає у відносинах управління майном, за своєю суттю залишається обмеженим речовим правом (обмеженим правом власності). Ключова різниця між вказаними конструкціями полягає у тому, що установник управління (власник майна) не втрачає право власності, передаючи майно управителю (довірчому власнику), в той час, як передання майна у довірчу власність у якості забезпечення зобов'язання має наслідком припинення права власності у довірчого засновника [6].

Л.Г. Михальчишина пропонує Главу 70 ЦК України перейменувати з «Управління майном» на «Довірче управління майном» з внесенням відповідних змін у понятійний апарат, оскільки така зміна сприятиме більш повному розкриттю юридичної суті поняття та подальшому економічному обґрунтуванню [7, с. 233–239], що видається доцільним з огляду на зазначені зміни у правовому регулюванні.

Таким чином, правовому інституту довірчої власності притаманна змішана правова природа, адже він має ознаки різних груп прав – речових та зобов'язальних. Отже, видається, не дарма відбулось запозичення цієї правової конструкції та її втілення у нормативну матерію вітчизняної правової системи приватно-правового регулювання, оскільки відкриваються нові можливості як для власників майна, так і по відношенню щодо управителів (довірчих власників).

Слід визнати, що «Довірча власність» – це мінімізація ризиків у сучасному суспільстві і у неї є майбутнє у правовій системі України.

Досліджена правова концепція спрямовує прагнення до подальшого вдосконалення правового інституту довірчої власності, з метою застосування змінених норм чинного законодавства для розв'язання проблемних питань, що висуває теоретичні засади та практика його застосування.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Майданик Р. Право бенефіціарної власності: теорія і практика застосування. *Юридичний журнал*. 2016. № 7-8 (145-146). С. 106–120.
3. Гончарук А.А. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2014. № 2. С. 97–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2014_2_46
4. Буяджи Г.В. Співвідношення довірчої власності та інституту управління майном в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2018. № 2. С. 22–27.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні: Закон України від 20 вересня 2019 року (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 46, ст. 299.
6. Колос Юрій, Деркач Дмитро. Довірча власність: чи є у неї майбутнє в Україні? 06.12.2019. URL: <https://vkr.ua/publication/dovircha-vlasnist-chi-ie-u-neyi-maybutnie-v-ukrayini>
7. Михальчишина Л.Г. Правові засади регулювання операцій з довірчого управління майном. *Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Гжицького*. 2013. Том 15 № 2(26). С. 233–239.